

بیماری هاری و اهمیت واکسیناسیون آن

هاری یک بیماری ویروسی کشنده است که مخصوص گوشتخواران اهلی و وحشی بوده و انسان و سایر حیوانات خونگرم پستاندار به طور تصادفی و غالباً از طریق گزش به آن مبتلا می شوند.

این بیماری به دلایل ذیل دارای اهمیت می باشد:

- ۱ - میزان کشندگی ————— (صددرصد) به طوری که پس از ظهور علائم بیماری چه در انسان و چه در حیوان درمان پذیر نبوده و بیمار محکوم به مرگ می باشد.
- ۲ - افزایش روند موارد حیوان گزیدگی انسانی که بناچار سالانه مبالغ زیادی صرف خرید سرم و واکسن ضد هاری جهت درمان و پیشگیری می گردد.
- ۳ - تلفات و خسارات اقتصادی زیاد
- ۴ - ...

عامل بیماری:

ویروسی است بی هوازی و نروتروپ یعنی تمایل به سیستم عصبی دارد و وقتی به سیستم عصبی مرکزی حمله نماید تقریباً همیشه موجب مرگ میزبان می گردد.

ویروس هاری در حرارت ۵۰ درجه سانتی گراد در مدت ۱۵ دقیقه و در حرارت ۶۰ درجه در مدت ۳۵ ثانیه و در حرارت ۱۰۰ درجه سانتی گراد در مدت چند ثانیه از بین می رود.

بنابراین برای ضدعفونی وسایل آلوده کافی است چند دقیقه آنها را بجوشانید و یا از فنل و الکل استفاده نمایید.

مخازن بیماری:

کلیه حیوانات خونگرم پستاندار چه وحشی و چه اهلی اعم از گوشتخوار - علفخوار - جوندگان و از پرندگان (خفاشها) به این بیماری حساس می باشند.

راههای سرایت بیماری:

- ۱ - اصلی ترین راه سرایت بیماری از طریق گازگرفتن به وسیله حیوانات می باشد. در مورد گربه و گربه سانان از طریق پنجه کشیدن انتقال بیماری صورت می گیرد، زیرا گربه دائماً مشغول لیسیدن پنجه ها می باشد و پنجه ها آلوده به بزاق می شوند و در موقع پنجه کشیدن می تواند ویروس را از طریق خراش به انسان منتقل نماید.

۲ - راه پوست:

بیماری هاری از راه پوست سالم قابل سرایت نیست، ولی اگر کوچکترین خراش یا زخمی در پوست وجود داشته باشد قابل سرایت می باشد.

۳ - راه مخاط ها:

سگها و گربه های به ظاهر سالم که در اواخر دوره نهفتگی بیماری هاری هستند می توانند ویروس را از طریق لیسیدن مخاط لب - چشم و بینی به صاحبان خود منتقل نمایند.

۴ - انتقال از راه دستگاه گوارش:

انتقال بیماری از این طریق بعید به نظر می رسد، ولی باید از خوردن گوشت و سایر فرآورده دامهای مبتلا به هاری خودداری نمود.

علائم بیماری در حیوان:

دوره کمون یا نهفتگی در سگ و گربه ۲ تا ۳ هفته و گاهی چند ماه است. مهمترین علائم تغییر در رفتار و عادات حیوان می باشد، به گونه ای که حیوان بیش از اندازه به صاحب خود انس می گیرد و به گوشه ای پناه می برد و بالاخره در اثر فلج اندامی و دستگاه تنفسی تلف می شود و یا در بیشتر مواقع حیوان مضطرب و کم کم به صورت وحشی و درنده درآمده و به هر کس و هر حیوان که سر راه او باشد حمله می کند - کف از دهانش سرازیر شده و به علت عدم امکان بلع بر اثر گرسنگی - تشنگی و سرانجام بر اثر فلج دستگاه تنفسی می میرد.

علائم بیماری در انسان:

دوره نهفتگی در انسان معمولاً بین ۲ تا ۸ هفته و گاهی کمتر از ۵ روز و به طور نادر تا یکسال و بیشتر نیز دیده می شود.

علائم بیماری هاری در انسان:

این بیماری شامل چند مرحله است.

در دوره مقدماتی بیماری که ۲ تا ۳ روز قبل از ظهور علائم اصلی است افسردگی، بی قراری، خستگی، بی اشتها، تف اندازی، سوزش و خارش و گاهی درد در محل گزش دیده می شود؛ پس از این دوره انسان نسبت به تمام محرکهای فیزیکی، شیمیایی، حسی و بویایی واکنش نشان می دهد. کوچکترین صدا یا نور او را به شدت متشنج می کند و خود را به در و دیوار می زند؛ اطراف دهان او را کف می پوشاند و بیمار عطش فراوان دارد، ولی به علت انقباض عضلات گلو قادر به نوشیدن آب نمی باشد و با دیدن یا شنیدن صدای آب به شدت تحریک می شود و همچنین عبور هوا نیز از روی صورت باعث تحریک بیمار می شود.

پس از آن بیمار بر اثر انقباضات شدید عضله قلب و فلج دستگاه تنفسی فوت می نماید.

اقدامات لازم جهت فرد حیوان گزیده:

۱ - خارج ساختن و تمیز نمودن ویروس هاری از محل زخم:

تا حد مقدور در ساعات اولیه پس از گزش باید لابلای زخم را حداقل به مدت ۵ تا ده دقیقه با آب تمیز و صابون عمیقاً مورد شستشو قرار داد. این عمل مهمترین قسمت پیشگیری از هاری به حساب می آید و می توان ادعا کرد که بیش از ۵۰ درصد پیشگیری از بیماری مربوط به رعایت این مسأله است.

۲ - خارج کردن صابون از لابلای زخم:

با استفاده از شیلنگ و فشار آب باید کف صابونهای باقیمانده را از لابلای زخم خارج نمود، زیرا باقیمانده صابون می تواند مواد ضد عفونی کننده را بی اثر نماید.

۳ - ضد عفونی نمودن زخم:

زخم را بعد از شستشو باید با الکل ۶۰ تا ۷۰ درجه یا محلول بتادین یک درصد و یا سایر مواد ضد عفونی نمود (زخم را هیچ وقت نباید پانسمان نمود زیرا میکروب هاری بی هوازی است و بر اثر پانسمان رشد آن سریع خواهد شد).

۴ - ارجاع فرد به مراکز بهداشتی درمانی جهت تلقیح واکسن و سرم

و پیگیری جهت تکمیل نوبتهای واکسن (که این مسأله باید با پیگیری، آموزش و حساسیت کامل دنبال گردد) ضمناً وضعیت واکسیناسیون توأم یا ثلاث فرد مجروح باید مورد بررسی قرار می گیرد. اگر واکسیناسیون کامل باشد فقط یک نوبت واکسن به عنوان یادآور کافی است، در صورتی که مجروح بر ضد کزاز قبلاً ایمن نشده باشد. اولین نوبت واکسن و همچنین سرم ضد کزاز به مقدار مورد نیاز با نظر پزشک به وی تزریق می شود و مطابق دستور عمل نوبت های بعدی واکسن را ادامه می دهیم.

واکسن هاری

واکسن هاری از کشت سلولی تهیه می شود و آن را می بایست در ۵ نوبت در روزهای: صفر - ۳ - ۷ - ۱۴ - ۳۰ به صورت عضلانی و حتماً در عضله دلتوئید بازو تلقیح نمود. در اطفال کمتر از ۲ سال واکسن در ناحیه فوقانی و جانبی ران تزریق می شود. هرگز نبایستی واکسن را در عضله سرین تلقیح کرد.

اگر فردی مورد گزش سگ قرار گیرد و سگ در دسترس باشد باید آن را به مدت ۱۰ روز بسته و تحت مراقبت قرار داد و در این مدت اگر علی رغم تأمین آب و غذای کافی حیوان تلف شد، به احتمال زیاد حیوان هار بوده و بایستی واکسیناسیون هاری تا نوبت آخر ادامه پیدا کند، ولی اگر بعد از ۱۰ روز حیوان سالم ماند نتیجه می گیریم سگ هار نیست و از ادامه واکسیناسیون یعنی نوبتهای ۱۴ و ۳۰ خودداری می نمایم.

تذکر: اگر فردی با ۴۸ ساعت یا بیشتر تأخیر مراجعه نماید می توانیم دوز اولیه واکسن را به دو برابر افزایش دهیم.

سرم هاری:

سرم هاری که در حال حاضر مورد استفاده قرار می گیرد از پلاسماي انسانی تهیه شده و هیچ نوع مخاطره ای در بر ندارد و احتیاج به تست نیز ندارد.
مقدر آن ۲۰ واحد به ازای هر کیلوگرم وزن و در عضله باید تلقیح نماییم. بهتر است نصف سرم را در داخل و اطراف زخم و نصف دیگر را در عضله تلقیح نماییم.
در چه مواردی علاوه بر واکسن سرم نیز مورد نیاز می باشد:

۱ - گزش توسط حیوانات وحشی

۲ - اگر حیوان اهلی باشد ولی متواری شده باشد

۳ - اگر فرد دارای زخمهای عمیق و متعدد به ویژه در ناحیه سر، صورت، گردن و نوک انگشتان باشد.

تذکر مهم: کلیه موارد حیوان گزیدگی چه اهلی و چه وحشی را باید هار تلقی نمود و بیمار را باید فوراً تحت اقدامات پیشگیری قرار داد؛ این موضوع به قدری اهمیت دارد که اگر حیوان گزنده مثل سگ دارای قلاده و واکسیناسیون کامل نیز باشد، می بایست اقدامات پیشگیری و درمان را برای فرد سریعاً انجام داد یعنی داشتن سابقه واکسیناسیون حیوان مانعی برای انجام « سرو واکسیناسیون » فرد نیست.

وظایف گروه های بهداشتی در زمینه پیشگیری هاری:

۱ - آموزش عموم مردم در مراجعه به موقع در هر نوع حیوان گزیدگی:

با توجه به اینکه اکثر مرگ و میرهای انسانی بر اثر عدم اطلاع و آگاهی در مراجعه به موقع و سریع جهت واکسیناسیون اتفاق افتاده و برخی فکر می نمایند که تنها سگهای بیماری را منتقل می نمایند آموزش این مطلب که کلیه حیوانات وحشی مثل گرگ، شغال، روباه و ... و کلیه حیوانات اهلی مثل سگ، گربه، الاغ، گاو، گوسفند، شتر و ... می تواند بیماری را منتقل نماید، بسیار مهم است.

۲ - آموزش مسایل پیشگیری از هاری در سطح مدارس با ترغیب دانش آموزان به مقاله نویسی، نقاشی و اهدای جوایز به آنها و جلوگیری از نزدیک شدن و آزار و اذیت آنها به سگها

۳ - کاهش موارد حیوان گزیدگی در سطح منطقه

۴ - خودداری از نگهداری سگ و گربه در منزل مگر در موارد استثنایی که در این صورت باید حتماً سگ قلاده داشته و واکسیناسیون او کامل باشد.

۵ - شناسایی سگهای صاحبدار بدون قلاده و همکاری با مأمورین دامپزشکی جهت واکسیناسیون و قلاده گذاری

آنها

- ۶ - خودداری از تردد سگهای صاحبدار در معابر عمومی و جلوگیری از تماس آنها با سگهای ولگرد
- ۷ - همکاری با مأمورین بخشداری و شورای اسلامی روستا در اهمیت اتلاف سگهای ولگرد
- ۸ - جمع آوری زباله و خودداری از ریختن زباله و پس مانده های غذایی در اطراف منازل و معابر عمومی
- ۹ - دادن تذکر کتبی به افرادی که به هر نحو موجبات حیوات گزیدگی را به دفعات فراهم می نمایند.
- ۱۰ - اطلاع سریع از بروز هر گونه تغییر رفتار در حیوان به مأمورین دامپزشکی و مرکز بهداشت
- ۱۱ - شستشوی محل جراحات فرد حیوان گزیده با آب و صابون و ضدعفونی کردن آن و ارجاع فوری آن به مرکز بهداشت شهرستان جهت واکسیناسیون
- ۱۲ - نظارت بر ادامه واکسیناسیون فرد مجروح با بررسی کارت واکسیناسیون و در صورت عدم مراجعه، پیگیری، آموزش، راهنمایی سپس اعلام سریع آن به مرکز بهداشتی و درمانی